

Keeletegu 2014

Järgnevad 2014. aasta parima keeleteo kandidaadiks esitatud tegude kirjeldused peaksid pakkuma abi oma lemmiku(te) leidmisel. Kirjelduste tekste ei ole toimetatud – see oleks paratamatult tinginud hääletamistulemusi mõjutada võivate hinnangute andmist; need on toodud kujul, nagu laureaadikandidaatide esitajad need kirja panid (parandatud on ainult ilmsed trükivead). Kaks keeletegu on esitatud konkursile kaks korda: nr 14 (hariduse ja kasvatusesõnaraamat) ja nr 16 (uus piiblitõlge). Hääletada võib kummagi poolt siiski ainult üks kord.

1. Haridussõnastiku 4000 termini soome vastete koostamine

Haridussõnastiku kui ülimalduse rühmatööna valminud hindamatu allika mahuka märksõnastiku katmine üksi soome terminitega. Tegu toetab Eesti-Soome hariduskontakte ja võimaldab haridussõnastiku internetiversiooni kaudu ka soomlastel seostada haridustermineid eesti ja teiste esindatud keeltega.

Tegija: Paula Sajavaara

Esitaja: Krista Kerge

2. Rannu lugemik. Murdetekstid. Koostamine ja väljaandmine

Rannu Maanaiste Seltsi „Laine“ juhatuse liige Viive Vink sai idee anda välja Rannu murrakus raamat Elva muuseumi töötajalt. Mõtet toetas Rannu vallavanem Maano Koemets. Sobilikud tekstid leidis koostaja Eesti Keele Instituudi kogudest. Viive Vink käis tutvumas olemasolevate materjalidega ning koos sealse töötajaga tehti ka esmane valik. Murdetekstide kirjapaneku reeglitele vastavust aitas kontrollida EKI töötaja Liis Raasik. Antud tekstide väärtus pole ainult murrak, vaid need kannavad edasi ka kohaliku kodulugu. Lood pajatavad Rannu ajaloo, inimestest, koolidest, riietusest, töödest jne. Samuti on raamatusse lisatud rahvalaule, tondilugusid ning naljajutte. Raamatus on ülevaade Tartu murdest ja Rannu murrakust, lühiülevaade keelejuhtidest. Raamatule tegi sobivad illustratsioonid kohalik harrastuskunstnik Merike Mäemets, fotode autor on Silja Viljak. Rannu lugemiku ilmumist toetas rahaliselt Rannu Vallavalitsus ja Kohaliku Omaalgatuse Programm. Trükiks ettevalmistamine vältas terve 2013. aasta. Raamatus on küll ilmumise aastaks märgitud 2013, aga trükikojast jõudis tegijateni raamat 2014. aasta jaanuaris. Rannu lugemiku esitlus toimus 18.01. 2014 koos Rannu lahingu 95.aastapäeva tähistamisega. Esimesed 25 raamatut kingiti Rannu koolile, et õpilased saaksid emakeele tundides käsitleda kohaliku murrakut. Rannu lugemikku saab laenutada ka Tartumaa raamatukogudest. Tuntud on setu ja mulgi murdes aabitsad, lugemikud, antud keeleteo puhul on tegemist aga ühe kihelkonna murrakuga, mis on väärtus omaette. Oluline on ka see, et EKI arhiivides olevad kultuuriloolised tekstid nägid trükivalgust.

Tegijad: Viive Vink, Rannu Maanaiste Selts „Laine“

Esitaja: Hele Ellermaa

3. Eesti keele – eesti viipekeele sõnastik

Sõnastik on koostatud Eesti Keele Instituudi elektroonilises sõnastikusüsteemis ja valmis aastal 2014. Artiklite tekstiosa ülesehitust tutvustab kasutusjuhend. Viipevideod on lisatud sõna kõigile tähendustele, iga viibe on kirjeldatud oma moodustusviisi kaudu. Sõnastikus on umbes 5000 artiklit ja 6700 tähendustega seotud videofaili. Sõnastik on koostatud „Eesti keele põhisõnavara sõnastiku“ alusel. Sõnastik sisaldab üle 4000 märksõna. Sõnastiku kasutajaliides võimaldab nii eestikeelse sõna kui ka eesti viipekeelse viipe otsingut. Otsinguvõimalus viipekeele kaudu teeb sõnastiku kergesti kasutatavaks kurtidele eesti keele õppimisel, eestikeelne otsing aga võimaldab huvilistel õppida eesti viipekeelt, mis kuulub maailmas ametlikult tunnustatud keelte hulka ning on registreeritud maailma keelte andmebaasis Ethnologue.

Eesti viipekeel on arenev keel, mida kurtide õpetuses on kasutatud juba üle kümne aasta. Eesti viipekeelt õpetatakse võõrkeelena ülikoolides ja teistes koolides ning selle kasutajatele võimaldatakse viipekeele tõlketeenust kuuljatega suhtlemiseks mis tahes situatsioonis. Seega on Eesti viipekeelne kogukond laiem kui 1400–2000 kurti viipekeele kasutajat. Sellesse kogukonda kuuluvad viipekeelsete kurtide ja vaegkuuljate ning nende laste kõrval ka teised perekonnaliikmed ning viipekeelt võõrkeelena õppinud inimesed – kurtide laste kuuljad vanemad, viipekeeletõlgid, kurtide koolide kuuljad õpetajad ja paljud teised huvilised.

Elav keel muutub. Nõnda on osa varem kasutatud viipeist muutunud harva kasutatuks, viimase 20 aasta jooksul on viipekeelde lisandunud uusi viipeid. Seda on soodustanud kurtide viipekeelse hariduse tähtsustamine, uued esemed, nähtused, mõisted, tehnoloogilised ja ideoloogilised muutused ning ka teised viipekeeled. Kurtide viipekeelne haridus on tekitanud vajaduse leida suurele hulgale mõistetele viipevasteid (õppeainete õpetamiseks või erialaterminite jaoks).

Sõnastik on toeks eesti viipekeele õppijatele ja viipelejatest eesti keele õppijaile, kurtide õpetajatele, kindlasti ka eesti viipekeele edasisele arengule, viipeloomele.

Tegijad: Liivi Hollmann ja Jelena Kallas (töörühma juhid); Maria Tuulik, Mai Tiits, Kristina Koppel, Madis Jürviste, Indrek Hein, Ülle Viks, Riina Kuusk, Maret Õun, Riho Kurg, Ain Teesalu, Kristel Viksi, Ivo Kaunissaar

Esitaja: Kai Võlli

4. Üleriigiline gümnaasiumiõpilaste kõnevõistlus „Kuldsuud Põltsamaal“ 15!

Marika Nugis ja Sirje Ääremaa tegelevad süsteempäraselt õpilaste kõneõpetusega: 1996. aastast toimuvad PÜGis klassi ja kooli kõnevõistlused, aastatel 1998–2006 korraldati maakonna kõnevõistlusi. Veebruaris 2015 toimub PÜGis juba 15. vabariiklik võistlus „Kuldsuud Põltsamaal“, kus õpilased räägivad ja kõnelevad ka emakeelest.

Koolis on välja arendatud kõneõpetuse kindel süsteem (7.–9. klassis kõne ülesehitus ja esitamine, 10. klassis retoorikakursus (kõne ajalugu, ülesehitus, koostamine), 11.–12. klassis oskuste arendamine), mis aitab väärtustada eesti keele õppimist ja oskamist ning arendab ka väljendus- ning suhtlemisoskust. Igal õpilastel on võimalus ja kohustus kõne koostada ning ette kanda. Kõne ettevalmistamine sunnib õpilast teemat valima, koguma materjali – tegelema emakeelega süvenenult. Vähetähtis pole ka teksti esitamine – heaks esinejaks võib osutuda muidu silmapaistmatu õpilane. Tänu emakeeleõpetajate järjepidevale tööle on PÜGi märgiks kujunenudki kõnevõistlused, mis soodustavad eesti keele kasutamist, kindlustavad selle staatust ning tõstavad mainet noorte hulgas.

Kõnevõistlustest kasvas välja gümnaasiuminoorte kõnelaager – ka selle eestvedajad on juba 14 aastat Sirje ja Marika; õppejõud (sh kooli vilistlastest näitlejad) panevad noored erinevatesse olukordadesse, kus neil tuleb toime tulla nii mõtte väljendamise, hääle tekitamise kui ka kehakeelega. Raskeks, kuid

õpetlikuks on olnud videotreening, kus esinemist kohe üheskoos analüüsitakse. Kõnelaager on andnud noortele oskusi oma keha valitseda, närvipingega toime tulla, andnud julgust ennast proovile panna, häälematerjali kasutada jne.

Vabariiklik kõnevõistlus „Kuldsuud Põltsamaal“ on kasvatanud kümneid tõeliselt julgeid ja oma emakeelt väärtustavaid ning valdavaid inimesi, kellel on nii mõtte avarust, väljenduse selgust kui ka kuulaja veenmise oskust, arendanud õpilaste keeleoskust ja -taju ning näidanud korrektse emakeele oskuse vajalikkust ning kasutamise olulisust.

Tegijad: Marika Nugis, Sirje Ääremaa

Esitaja: Tiia Mikson

5. Pilteepose „Kalevipoeg – Kalõvipoig“ I osa väljaandmine

2014. aastal andis MTÜ Kultuuripärandi Hoidja välja I osa Fr. R. Kreutzwaldi kokku pandud rahvuseeposest „Kalevipoeg“, mis erinevalt varasematest Kalevipoja raamatutest on kokku pandud võimalikult ajastutruu pilteeposena ning kus esmakordselt ajaloo osas on rahvuseepost hakatud avaldama ka võru murdekeeles. Sellisel juhendatud raamatul on mitu eesmärki. Esiteks muudavad pildid raamatu huvitavamaks eelkõige noorte jaoks, kes üha kiireneva elutempo ja mitmekesisema infovoolu tingimustes muidu tõenäoliselt regivärsi vormis rahvuseeposega tuttavaks ei saaks. Teiseks juhitakse selle raamatuga tähelepanu ka eesti keele ajaloole ja selle piirkondlikule mitmekesisusele, sest on ju lõunaeesti hõimukeel, mille järeltulija on praegune võru murdekeel, kõige vanem läänemeresoome keel. Kolmandaks on selline raamat heaks õppevahendiks lõimitud õppel, mille abil saab õpetada lisaks rahvuseepose kirjanduslikule osale ka muinasaegset eluolu ajaloo valdkonnas ning võru murdekeele osa koolide eesti keele ainekavades.

Tegijad: Marek Laimets, Raoul Annion, Toom Tragel

Esitaja: Rainer Kuuba

6. Vikerraadio e-etteütlus

Vikerraadio kutsus emakeelepäeval kõiki keelehuvilisi osalema e-etteütlusel. Raadios loeti ette M. Ehala, E. Kessi, P. Pälli ja M. Jõksi koostatud etteütelse tekst, mis tuli sisestada Vikerraadio koduleheküljel etteütelse aknasse. Võistlus toimus neljas kategoorias, parimad said auhinnaks e-lugeri. Osavõtjaid oli igalt elualalt, suure osa moodustasid õpilased ja üliõpilased.

e-etteütlusel on 7-aastane traditsioon ja ettevõtmine on muutunud aastatega väga populaarseks. Kui esimesest etteütelsest võttis osa 270 inimest, siis 2014. aastal oli osavõtjaid üle 4000. Auditooriumi tagasiside oli väga positiivne, meedia huvi suur. Tänapäevaks on väikesest eksperimendist saanud üks emakeelepäeva populaarsematest ettevõtmistest. e-etteütlus ühendab eri põlvkondi, väärtustab eesti keele õppimist, õpetamist ja oskamist.

Tegijad: Laura Teder, Martin Ehala, Peeter Päll, Maris Jõks, Edward Kess, Alo Mihkelson, Riina Rõõmus

Esitaja: Riina Rõõmus

7. Eesti-võru sõnaraamat

Eesti-võru sõnaraamat on kaante vahel! Uue, Võru Instituudi välja antud sõnaraamatu ilmumisega tõuseb nii Eesti põlise võru murdekeele kui ka kirjakeele maine, sõnaraamat väärtustab keele õpetamist, õppimist ja oskamist. Sõnaraamatu ilmumine soodustab keele kasutamist ja kindlustab staatust ning on tähtis verstapost keele talletamisel ja uurimisel.

Eesti-võru sõnaraamat on mõeldud tõlkijatele, õpetajatele, võru murdekeele õppijatele, keeleteoimetajatele ja teistele huvilistele. Sõnaraamatus on üle 20 000 märksõna. Lisaks eesti sõnadele ja nende võru vastetele leiab sõnaraamatust hulgaliselt näitelauseid ja väljendeid, sõnade põhivormid, tabelid sõnatüüpide ja muu grammatilise infoga. Sõnaraamatule on liidetud kohanimeloend 1200 nimega Võrumaalt, mujalt Eestist ja välismaalt.

Raamatut hakati koostama 2002. aasta jaanuaris, trükki jõudis sõnaraamat 2014. aasta detsembris. Seega jõudis 2014. aastal lõpule sõnaraamatu koostajate ja töörühma 12-aastane pingutus.

Tegijad: Mariko Faster ja Urmas Kalla (töörühma juhid), Laivi Org, Sulev Iva ja Triin Iva

Esitaja: Võro Selts VKKF, juhatuse esimees Jan Rahman

8. Vene koolide eesti keele õppekomplekt III klassile „Minu eesti keel“ (õpik 2 osas, töövihik töölehtedega, 3 CD-d)

Esitame keeleteo hindamise konkursile väljapaistva õppematerjali, mis tänu oma erakordsusele on tekitanud õpilastes armastuse eesti keele õppimise vastu.

See õppekomplekt on toonud vaimustust muidugi eelkõige õpilastele, kes selle õppekomplekti järgi eesti keelt õpivad, aga samas ka lastevanematele, kes näevad laste eesti keele arengut silmnähtavalt.

Äramärkimist väärib just selle õppekomplekti metoodika!

On selgelt näha, kuidas lastel on tekkinud siiras huvi ja armastus eesti keele kui võõrkeele õppimise vastu. Oleme kindlad, et see on tingitud õpiku loogilisest, lihtsast ja arusaadavast metoodilisest ülesehitusest. Õpik on kerge, huvitav ja mänguline. Samas tänu materjalis esineva sõnavara aktuaalsusele ja teemade valikule saavad lapsed õpitud keelt kohe kasutama hakata. Peame oluliseks seda, et kõik uue teema väljendid on õpikutes vene keelde tõlgitud, mis annab hea võimaluse lapsel iseseisvalt hakkama saada. Teisest küljest vanemad, kes ei pruugi piisavalt hästi õpetatavat keelt osata, suudavad vajadusel oma lapsele abiks olla.

Meie suur soov oleks, et selle õppematerjali tunnustamine innustaks autoreid jätkama õppematerjali „Minu eesti keel“ kirjutamist ka järgmistele eesti keel võõrkeelena klassidele (hetkel on ilmunud õppekomplektid „Minu eesti keel“ 1., 2. ja 3. klass).

See õppematerjal täidab kõige selgemalt statuudi eesmärki – soodustada eesti keele oskust.

Tegijad: Inga Mangus, Merge Simmul

Esitajad: Tallinna Keslinna Vene Gümnaasiumi IIIc klassi lastevanemate nimel Jelena ja Mihhail Kazennov

9. Välismaal elavate eesti laste e-põhikooli „Üleilmakool“ loomine

Eestikeelse Hariduse Selts (EHS) on alustanud välismaal elavate eesti laste e-põhikooli loomist.

Esimesena viidi läbi 2013/2014. õ-a 9. klassi emakeele ja kirjanduse e-kursus, kus õppis 10 õpilast 6 riigist. 2014. aasta sügisel algasid 7., 8. ja 9. klassi emakeele ja kirjanduse e-kursused, kus õpib 42 õpilast

10 riigist. Kursuste looja ja läbiviija on emakeeleõpetaja Helja Kirber. 2015. aastal lisanduvad eesti ajaloo e-kursused 7. –9. klassile, registreerunud on 22 õpilast 12 riigist.

E-kursused põhinevad Eesti riiklikul õppekaval ja toimuvad Hariduse Infotehnoloogia Sihtasutuse (HITSA) Moodle'i keskkonnas. Kursustel õpitakse Eesti koolides kasutatavatest õpikutest.

EHSi eesmärk on hakata õpetama „Üleilmakoolis“ emakeelt ja kirjandust kõigis põhikooliklassides, lisaks eesti ajalugu ning muid aineid (loodusõpetus, matemaatika). „Üleilmakool“ võimaldab välismaal elavatel eesti lastel säilitada ja arendada oma emakeelt ja kultuuri ning õppida põhikooliaineid nii, et nad saaksid Eestisse tagasi pöördudes jätkata õpinguid Eestis. <http://www.eestikeelsehariduseselts.fi/e-ope>

Tegija: Eestikeelse Hariduse Selts

Esitaja: Kerli Veski

10. Õpiobjekt „Eesti rahvakultuurist kümnes keeles“, <http://eestikultuurist.ut.ee/>

Alates 27.01.2014 on üldsusele avatud TÜ keelekeskuse kolmeosaline kümnes keeles õpiobjektide sari „Eesti kultuurist“ (osad „Eesti rahvakalendri tähtpäevad“, „Rahvatants ja rahvarõivad“, „Rahvalaul ja rahvapillid“). Aadress: <http://eestikultuurist.ut.ee/>

Õpiobjekti eesmärk on suurendada huvi eesti keele õppimise vastu meie rikkaliku kultuuripärandi tutvustamise kaudu.

Meie ajaloolise ja tänapäevase rahvakultuuri ilminguid esitleva õpiobjekti abil püütakse laiendada eesti keele tuntust ja tõsta selle mainet laias maailmas.

Õpiobjektide sarja kasutajaskond on meie ettekujutuse kohaselt lai. Eesti keelt õppivad välisüliõpilased, kes tutvuvad õpiobjekti abil meie kultuuriga, laiendavad oma eestikeelset sõnavara ja vajaduse korral leiavad tuge emakeelsest materjalist. Väliskülalised, kes tahaksid kiiret ülevaadet meie rahva tähtpäevadest ja rahvakunstist, mahukaid allikaid ilmselt ei uuri. Nendest õpiobjektidest saavad nad nii lühiülevaate kui ka esmase sõnavara. Võõrkeeleõpetajad saavad kasutada neid nii tunnis kui anda ka iseseisvaks tööks. Erineval tasemel õppijad saavad iseseisvalt õppida nii vastavat keelt kui ka võrrelda huvi korral materjalide esitust eri keeltes.

Tegijad: Liina Soobik (TÜ keelekeskus) ja Anu Pungas (Toila gümnaasium)

Esitaja: Tiina Kattel

11. Eesti keele e-õppe kursus „Keelekliik“

„Keelekliik“ (www.keelekliik.ee) on hetkel mahukaim ja mitmekesiseimat harjutusvara pakkuv veebipõhine keskkond iseseisvaks eesti keele õppimiseks neile muukeelsetele, kes alustavad nullist. Kursus sisaldab ligi 200 multifilmi, üle saja grammatikavideo ja ligi 1200 ülesannet, milles on kokku umbes 10 000 klikitavat õppeühikut. Tänapäevane ja uudne õppekeskkond võimaldab õppida keelt just õppijale sobival ajal ja kohas ning õppijale sobivas tempos.

„Keelekliik“ on üks edukaimaid eestlaste loodud e-õppe projekte Eestis, koondades ligi 20 000 aktiivset venekeelset õppijat ning ligi 6000 ingliskeelset õppijat üle maailma. Keskkonda kasutab iga päev üle 600 õppija.

Keskkonna valmimist toetas Euroopa Sotsiaalfond ning Eesti Haridus- ja Teadusministeerium. 2010. aastal alustatud projekt on olnud etapiviisiline, 2012. aastal avati keskkond venekeelsetele kasutajatele ja 2014. aastal ingliskeelsetele kasutajatele, millega keskkond saavutas oma planeeritud mahu.

Tegijad: Leelo Kingisepp, Marju Ilves (Hydraco OÜ)

Esitaja: Martin Ehala

12. Eesti keele ja eesti viipekeele lisamine vabakasutuses olevasse rahvusvahelisse *online*-sõnaraamatusse Spreadthesign (www.spreadthesign.com)

Tänu ülalmainitud keeleteo tegijatele on kokku kogutud, talletatud ja kindlustatud kõigile huvilistele vaba ligipääs ~15 000-le eestikeelsele ja eesti viipekeelsele märksõnale. Tallinna Heleni Koolis koostatud sõnaraamat võimaldab õppida eesti viipekeelt ja eesti keelt nii Eesti kui teiste riikide keelehuvilistel. Praegu on tagatud ligipääs sõnaraamatule ~24 erineva keele kaudu, aga lähiajal peaks see arv suurenema veelgi, sest huvi sõnaraamatu ja läbi selle oma keele säilitamise/levitamise vastu erinevates riikides suureneb pidevalt.

Sõnaraamat on märkimisväärne eelkõige tänu sellele, et see on esimene nii suures mahus, nii laialdaselt levitatult ja nii laialdasele kasutajaskonnale mõeldud eesti viipekeelt sisaldav sõnaraamat. Sellisest vahendist on vastavates ringkondades suurt puudust tuntud juba pikka aega. Sõnaraamat on hindamatu abivahend eeskätt kuulmispuudega laste üldise keelelise arengu (mis tänu kuulmispuudele on pärsitud) tagamisel, viipekeeleõlkide erialases ettevalmistuses ning kuulmispuudega laste vanemate ja teiste kuulmispuudega inimestega kokkupuutuvate isikute (tööandjad, ametnikud, õpetajad, töökaaslased jne) omavaheliste suhtlusvõimaluste avardamisel. Kaasajal, kus ka kuulmispuudega inimestel on järjest enam võimalusi omandada haridust, sooritada kutsealast praktikat, saada erialast väljaõpet või töötada väga spetsiifilisi erialaseid teadmisi nõudvatel ametikohtadel, on kõnealune sõnaraamat lausa asendamatu abivahend ka kutsealase sõnavara/viipevara omandamisel ja õpetamisel. Kuna erinevate riikide rahvuslikud viipekeeled on üksteisest erinevad (nii nagu kõneldavadki keeled), siis ka teise riiki õppima, praktikale või tööle asudes ei piisa ainult oma riigi keele/viipekeele valdamisest – ka siin on (eelkõige kuulmispuudega inimestele, kellel niisugust võimalust varasemalt pole olnud) kõnealune sõnaraamat suureks abiks vajaliku keele õppimisel ja parema iseseisva toimetuleku kindlustamisel.

Keeleteo kandidaadiks esitatud sõnaraamat Spreadthesign on nii Euroopa kui kogu maailma kontekstis ainulaadne, sest ühestki teisest teadaolevast sõnaraamatust ei ole kõneldavate keelte kõrval võimalik leida nii paljude erinevate riikide rahvuslikke viipekeeli. On märkimisväärne, et sellises ainulaadses sõnaraamatus on esindatud ka meie väike Eesti! Lisaks vääriski kõnealune sõnaraamat keeleteona tunnustamist ka seetõttu, et eesti viipekeel on eesti keele kõrval samuti riiklikult tunnustatud keel ja Eesti kultuuri osa, kuid varasemalt ei ole teadaolevalt eesti viipekeele hoidmine, säilitamine ja levitamine laialdasemat väärtustamist veel leidnud.

Tegijad: Raili Loit (töörühma juht), töörühma liikmed Maret Õun, Kadri Hein, Katrin Heinla, Sander Ausma, Piret Põllu

Esitaja: Tiit Papp (Eesti Kurtide Liidu esimees)

13. Kuku Raadio saade „Kirillitsas Eesti“ ja selle juhtimine

„Kirillitsas Eesti“ on just eelmise aasta ühiskondlik-poliitilisel taustal väga oluline Eesti meediavälja ja ühiskonnaelu analüüsiv saade, kus saatejuht koos saatekülalistega seovad eesti keeles eesti- ja venekeelse meediakajastuse, sidustades sellega Eesti ühiskonda. Kuna vene emakeelega saatejuht ja osalejad valdavad suurepäraselt eesti keelt, tõstavad nad sellega eesti keele tuntust ja mainet,

väärtustades ühtlasi nii eesti keele õpetamist, õppimist ja oskamist, rääkimata eesti keele kasutamise ja staatuse kindlustamisest.

Tegija: Pavel Ivanov

Esitaja: Aili Künstler

14. Hariduse ja kasvatuse sõnaraamat. Eesti Keele Sihtasutus 2014

Hariduse ja kasvatuse sõnaraamat, mis ilmus 2014. a algul ja on aasta lõpust kättesaadav ka elektroonilisel kujul, väärrib tunnustust kui keeletegu järgmistel põhjustel:

- 1) esimene sõnaraamat, mis sisaldab kogu ulatusliku haridusvaldkonna (kasvatus ja areng, kooliharidus ja -korraldus, huviharidus; kasvatusteadused) mõisteid (4850) ja termineid;
- 2) sõnaraamat korrastab ja täpsustab eestikeelset haridusterminoloogiat: enamik mõisteid on antud piirdeselgitusega; väärtustatud on emakeelsete terminite kasutust, aga antud ka nende paralleelvormid ja osutatud ebasoovitavale terminikasutusele;
- 3) sõnaraamat sisaldab mõistete vasteid neljas keeles, osalt ka kasutatavaid paralleeltermineid, see on väga vajalik abi nii võõrkeelsete tekstide tõlkimisel kui ka eesti keelest tõlkimisel, ühtlustab ja täpsustab haridusvaldkonna terminikasutust;
- 4) sõnaraamatu potentsiaalne kasutajaskond on suur: õpetajaskond, üliõpilased, teadlased, haridusametnikud, lastevanemad jne.

Tegijad: Viivi Maanso (töörühma juht), Tiiu Erelt, Mari Kadakas, Ulve Kala-Arvisto, Inger Kraav, Helin Puksand, Eva Tamm, Inge Unt

Esitaja: Epp Müil

Hariduse ja kasvatuse sõnaraamat. Eesti. Inglise. Saksa. Soome. Vene. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, 2014.

Eesti keeles ja eesti ainekogu põhjal koostatud mitmekeelne oskussõnastik, mille eesmärk on olnud valdkonna mõiste- ja terminivara korrastada. Sisaldab ligi 5000 mõistet, esimene nii mahukas sõnaraamat hariduse valdkonnast. Nagu on kirjutanud sõnaraamatu toimetaja Tiiu Erelt ajakirjas Oma Keel (2014, 1), on tänapäeva Eesti ühiskonnast saanud õpiühiskond, mistõttu ei ole haridus ja kasvatus kitsa eriteadlasringkonna keelekasutusega ala, vaid suur osa oskussõnadest saab tuntuks üldkeeles.

Tegijad: Viivi Maanso (töörühma juht); Tiiu Erelt (toimetaja), Mari Kadakas, Ulve Kala-Arvisto, Inger Kraav, Helin Puksand, Eva Tamm, Inge Unt

Esitaja: Maire Raadik

15. Rootsikeelne eesti keele grammatika „Estniska från grunden“

Raimo Raag „Estniska från grunden“ („Eesti keel algusest peale“) on esimene rootsikeelne süstemaatiline eesti keele grammatika (13 allosadeks jagatud peatükki; 3 lisa – muutetüübid, vormistik, aine- ja nimeregister; kirjanduse loetelu – 47 allikat), 472 lehekülge. Raamatu esitusviis võimaldab seda kasutada keskharidusega rootsi lugejal, kellel puuduvad praktiliselt igasugused eelteadmised uurali, sh eesti keelest. Raamatus esitatakse andmeid ka liivi, vadja, ingeri, soome, karjala ja vepsa keele kohta. Eesti

keelest käsitletakse kirjakeele ja selle arengu kõrval ka murdeid, sõnavara ja selle kihistusi, pärisnimesid. Tervikliku grammatika n-õ kohustuslike osade (hääliku-, vormi-, lause- ja tuletusõpetus) kõrval antakse rohkesti teadmisi eesti keelest, eestlastest ja Eestist. Raamat, mis on vabavarana kättesaadav ka internetis, on osutunud rootsikeelsete lugejate hulgas populaarseks ning andnud põhjust ja võimaluse aruteludeks eesti keele üle ja selle õppimiseks. Raimo Raagi kirjutatud raamat tõstab eesti keele tuntust ja mainet, väärtustab eesti keele õpetamist, õppimist ja oskamist ning soodustab eesti keele kasutamist.

Tegija: Raimo Raag

Esitaja: Jüri Valge

16. Uus piiblitõlge tänapäevases eesti keeles

Keele kaudu on piibel tänapäeva eestlasele olulisimaid alustekste, mille abil end ümbritsevast üldse mõelda ja selle kohta küsimusi esitada (Kristiina Ross. Sirp, 16.03.2007). Uue piiblitõlke puhul oli eesmärk teha tõlge, mis vastaks võimalikult täpselt algtekstile ning oleks samas mõttelt selge ja tänapäevases eesti keeles. Toomas Paul on tulemust kommenteerinud: „Kahtlemata on P 2014-s saavutatud eesmärk, et tõlge oleks ladus eesti keeles. Piiblitõlke ajalooga natukene tutvununa võin kinnitada, et tegelikult see eesmärk on esimest korda ka saavutatud.“ (Eesti Kirik, 17.09.2014).

Töö uue tõlke kallal kestis kaheksa aastat (2006–2014). Töörühma kuulus kuus tõlkijat, sekretär, juhataja, mitu keeleteimetajat, küljendaja, registri ja ristviidete koostajad ning 30 proovilugejat. Tegu on uue tõlkega, mitte varasemate redigeerimisega. Tõlge on saadaval tasuta mitmes formaadis internetiaadressil jw.org/et.

Meediakajastus:

Toomas Paul. Ilmunud on uus eestikeelne Piibel. Eesti Kirik, 17.09.2014

Meelis Süld, Tauno Ernits, Toomas Paul. Eesti keeles ilmus uus piiblitõlge. Vikerraadio, Kirikuelu, 28.09.2014, 04.01.2015

Toomas Paul. Jehoovatunnistajate õnnestumine. Sirp, 10.10.2014

Märt Milter. Jehoova tunnistajate uus eestikeelne piiblitõlge on nüüd saadaval ka netis. ERR-i kultuuriportaal, 03.12.2014

Kaarel Kressa, Ain Riistan. Piibli uuest tõlkest „Paabelit“ ja „tõlnerit“ ei leia. Eesti Päevaleht, 18.12.2014

Rein Veidemann. Raamatute raamatu taasjõudmine eesti keelde. Postimees, nädalalõpulisa AK, 17.01.2015

Tegijad: Eesti Jehoova Tunnistajate Koguduste Liidu tõlkebüroo (töörühm on anonüümne, töörühma juht Tauno Ernits)

Esitaja: Tauno Ernits

Piibel. Uue maailma tõlge

Jehoova tunnistajate uus piiblitõlge on eesti piiblitõlke traditsiooni taustal silmapaistvalt huvitav ja värskendavalt mõjuv eestindus. Alates 1739. aasta trükipiiblist on eesti piiblitõlge lähtunud sõnasõnalise ja konkordantse tõlke ideaalidest. Uus tõlge seab teadlikult peamiseks eesmärgiks tõlke selguse ja mõistetavuse ning lähtub põhimõtetest, mida tõlketeoorias kirjeldatakse dünaamilise ekvivalenti mõiste abil. Sealjuures jälgitakse siiski võimalikult täpselt lähteteksti (inglisekeelset Jehoova tunnistajate tõlget, pidades silmas ka heebrea (aramea) ja kreeka originaali) ning võetakse arvesse varasemaid tõlkeid.

Tulemuseks on ladius ja mõnuga loetavas tänapäevases eesti keeles piiblitõlge, mis oluliselt rikastab meie tõlkemaastikku.

Tegijad: Tauno Ernits (esindaja – EJTKL osakonnajuhataja)

Esitaja: Kristiina Ross

17. 2014. aasta sõnavõistlus

Esitame keeleteo kandidaadiks 2014. aasta sõnavõistluse, mille korraldas Euroopa Komisjoni Eesti esindus koostöös Eesti Keele Instituudi ja ajalehega Postimees. Sõnavõistluse žüriisse kuulusid Urmas Sutrop, Peeter Päll ja Katrin Hallik Eesti Keele Instituudist, Allar Jõks advokaadibüroost Sorainen, Rein Veidemann ja Mart Juur ajalehest Postimees ning Hannes Rumm ja Rita Niineste Euroopa Komisjoni Eesti esindusest.

Kiiresti muutuv maailmas peab keel ajaga sammu käima ning nimetada tuleb üha uusi mõisteid. Võistluse kaudu otsiti paremaid või eesti keeles lausa puuduvaid nimetusi kümnele mõistele, mille kõrval said võistlejad välja pakkuda hetkel keeles puuduvaid, kuid probleemseid mõisteid koos uudissõnaliste vastetega. Tõstame esile sõnavõistluse ka seda tahku, et võistluste eesmärk ei olnud ainult keele rikastamine uute sõnade juurdetootmisega, vaid ka sõnaloo olemuse tutvustamine ühiskonnas laiemalt ja inimeste ärgitamine keeleküsimuste üle järele mõtlema.

Tegijad: Rita Niineste (töörühma juht), Hannes Rumm, Urmas Sutrop, Peeter Päll, Katrin Hallik, Allar Jõks, Rein Veidemann, Mart Juur

Esitaja: Emakeele Seltsi juhatus

18. „Sõnalood. Etümoloogilisi vesteid“

Esitame keeleteo kandidaadiks Eesti Keele Instituudi leksikograafi Udo Uibo põneva ja üldhariva teose „Sõnalood“. 150 silmaringi avardava sõnavaatluse seas on nii neid, mille tekketausta kohta on autor avaldanud uurimusi varemgi, kuid ka neid, mille kohta saab päritoluteavet esimest korda. Sõnadest jutustavad artiklid on kirjutatud muheda ja kaasahaaravalt, tänu millele on meie igapäevaste ja väljendite kohta uut teavet ammutada lõbus ja samal ajal hariv. Tähelepanuväärne on ka asjaolu, et „Sõnalood“ on olnud meie raamatumüügietabelite soosikute seas.

Tegija: Udo Uibo

Esitaja: Emakeele Seltsi juhatus